

Кухнюк Д. В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1. Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (надалі – «Закон») здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвоката в особливому порядку є однією з гарантій адвокатської діяльності [1].

2. Основними недоліками нормативного регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів, на думку автора є:

1) невизначене коло осіб, які можуть звернутись із заявою (скаргою) на дії адвоката;

2) відсутність законодавчо визначених вимог до форми заяви (скарги), щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність адвоката;

3) вузький перелік дисциплінарних стягнень, який не дозволяє застосовувати принцип пропорційності при визначенні дисциплінарного стягнення;

4) відсутність визначення поняття дисциплінарного проступку;

5) наявність чисельних дублювань та повторів в переліку дисциплінарних проступків;

6) формулювання змісту дисциплінарних проступків адвоката, які передбачають необмежену дискрецію дисциплінарних органів, зокрема, таких, як порушення присяги адвоката, (п. 1 ч. 2 ст. 32, п. 2 ч. 2 ст. 34 Закону);

7) наявність оціночних суджень, таких, наприклад, як «порушення правил адвокатської етики, що підриває авторитет адвокатури України», як підстави для застосування найсуворішого дисциплінарного стягнення (п. 4 ч. 2 ст. 34 Закону);

8) не врахування при обчисленні строку притягнення до дисциплінарної відповідальності моменту виявлення дисциплінарного проступку;

9) відсутність положення про врахування характеру проступку, його наслідків, особи адвоката, ступеню його вини, наявність непогашених дисциплінарних стягнень, інших обставин, що впливають на можливість притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

10) відсутність вимог до форми та змісту рішення в дисциплінарній справі;

11) наявність положення про те, що оскарження рішення в

дисциплінарній справі не зупиняє його дії;

12) відсутність механізму погашення дисциплінарних стягнень;

13) відсутність у ВКДКА права офіційного тлумачення Правил адвокатської етики (надалі – «ПАЕ»);

14) закритість даних дисциплінарної практики від суспільства, зокрема, не оприлюднення рішень дисциплінарних органів у знеособленому вигляді.

3. Відповідно до п. 4.5 Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 [1] серед напрямків вдосконалення інституту адвокатури визначено:

– конкретизацію підстав, процедур притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та порядку оскарження рішення про притягнення до такої відповідальності;

– запровадження інституту спрощеного дисциплінарного провадження;

– удосконалення порядку розгляду скарг на дії адвоката.

6. З метою конкретизації підстав та процедур притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, на думку автора, шляхом внесення змін до Закону, слід:

1) визначити поняття дисциплінарного проступку адвоката;

2) усунути з переліку видів дисциплінарних проступків наявні дублювання та повтори;

3) відмовитись від такого дисциплінарного проступку, як порушення присяги адвоката України, як всеохоплюючої та надто широкої підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

4) запровадити поняття істотного дисциплінарного проступку, як підстави для застосування дисциплінарного стягнення у виді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю;

5) вилучити оціночні судження: «грубе одноразове», «систематичне порушення», «порушення правил адвокатської етики, що підриває авторитет адвокатури України», у визначенні підстав для застосування дисциплінарного стягнення;

6) при визначенні видів дисциплінарних проступків уникати розпливчатих формулювань, які можуть призводити до різного тлумачення, свавілля та потенційних зловживань з боку дисциплінарних органів;

7) переглянути перелік дисциплінарних проступків адвоката*;

8) визначити коло осіб, які мають право звернутись із скаргою на дії адвоката або визначити вичерпний перелік звернень, які можуть бути підставою для порушення дисциплінарного провадження**.

9) визначити вимоги до змісту заяви (скарги), яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність адвоката;

10) визначити вимоги до скарги на рішення дисциплінарної палати КДКА у дисциплінарній справі, що подається до ВКДКА;

11) визначити вимоги до змісту рішення КДКА в дисциплінарній справі;
12) розширити перелік дисциплінарних стягнень, для забезпечення дотримання принципу пропорційності при обранні виду дисциплінарного стягнення***;

13) передбачити, що дисциплінарне стягнення до адвоката застосовується протягом 3 років із дня вчинення проступку, але не пізніше одного року з дня його виявлення;

14) передбачити можливість спрощеного дисциплінарного провадження в справах про несплату щорічних внесків на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування;

15) додати до переліку стадій дисциплінарного провадження стадії перегляду та виконання рішення в дисциплінарній справі;

16) передбачити наявність вини, як обов'язкової умови притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

17) закріпити дію принципу презумпції невинуватості у вчиненні дисциплінарного проступку під час всього дисциплінарного провадження до вступу дисциплінарного стягнення в силу;

* На думку автора, до дисциплінарних проступків адвоката, можна віднести:

- порушення вимог щодо несумісності;
- порушення ПАЕ;
- несплату щорічних внесків адвоката на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування;
- невиконання або неналежне виконання адвокатом інших професійних обов'язків.

** Такими особами, на думку автора, можуть бути, наприклад:

- клієнт, колишній клієнт або особа якій було відмовлено у наданні правової допомоги;
- інший адвокат;
- суддя який розглядав справу в якій адвокат здійснював захист або представництво;
- голова ради адвокатів регіону або його заступники;
- керівник центру БВПД.

*** На думку автора, такими стягненнями можуть бути, наприклад:

- попередження;
- догана.
- суворі догани;
- зупинення адвокатської діяльності на строк від 1 місяця до 1 року;
- позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

18) передбачити обставини, які виключають можливість дисциплінарного провадження щодо адвоката та підстави повернення скарги без розгляду;

19) передбачити, що під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно адвоката враховуються характер проступку, його наслідки, особа адвоката, ступінь його вини, наявність непогашених дисциплінарних стягнень, обставини, що впливають на можливість притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

20) передбачити, що оскарження рішення в дисциплінарній справі

зупиняє його виконання;

21) передбачити механізм погашення дисциплінарного стягнення;

22) залишити єдиний підхід стосовно визначення КДКА, яка розглядатиме дисциплінарне провадження (за адресою основного робочого місця адвоката вказаного у ЄРАУ), незалежно від участі скаржника або адвоката в органах адвокатського самоврядування;

23) наділити ВКДКА виключним правом тлумачення ПАЕ замість з'їзду адвокатів та Ради адвокатів України.

Робочою групою «Юстиція» Національної ради з відновлення України від наслідків війни було розроблено частину Плану відновлення України, відповідно до якої передбачено:

1) запровадження прозорості процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

2) збільшення строку давності притягнення до дисциплінарної відповідальності;

3) визначення вимог щодо форми та змісту заяви (скарги) щодо неналежної поведінки адвоката та змісту рішення в дисциплінарній справі.

4) створення єдиного ресурсу збирання, зберігання, захисту, обліку та пошуку дисциплінарної практики.

5) оновлення правил адвокатської етики у відповідності з міжнародними стандартами професійної деонтології та забезпечення єдиної практики їх застосування;

6) запровадження дисциплінарну відповідальність адвокатів за підтримку збройної агресії РФ та колабораціонізму [3].

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/5076-17/print1486547138018324>.

2. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.

3. План відновлення України: матеріали робочої групи «Юстиція» – липень 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/justice.pdf>